

Handelingsopties voor nertsenbedrijven naar aanleiding van SARS-CoV-2 besmettingen

30.05.2020

Achtergrond

- Er zijn sinds 26 april 2020 vijf locaties met nertsen besmet geraakt.
- Op 31 mei zijn op drie nieuwe bedrijven besmettingen aangetroffen.
- De bron van infectie van de drie nieuwe locaties is (nog) niet bekend.
- Deze bedrijven zijn gedetecteerd dankzij de early warning systematiek (EWS) (elke week inzenden van kadavers).
- Op het totaal van negen locaties lijkt de infectie bij vier ervan subklinisch te verlopen.
- De ziekte bij nertsen is aangewezen als besmettelijke dierziekte op grond van artikel 15 lid 2.a van de Gwvd: de ziekte kan zich snel uitbreiden, kan ernstige schade berokkenen aan de betrokken diersoort en kan niet of niet volledig worden voorkomen of bestreden met normale bedrijfsmiddelen.
- Het risico voor volksgezondheid is nu als verwaarloosbaar ingeschat, omdat de drijver achter de humane epidemie mens tot mens contact is. De conclusie is gebaseerd op de luchtmonsters op buitenlocaties op de eerste drie locaties waarin geen virus is aangetoond.
- Medewerkers op besmette locaties moeten PBMs dragen.
- Tot vandaag leken de genomen maatregelen voldoende.

Landelijke maatregelen

- Een vervoersverbod voor nertsen en mest van nertsen.
- Een hygiëneprotocol voor bezoekers en vervoermiddelen.
- Een bezoekersverbod voor de stal (beperking van personen, die de gebouwen met de nertsen mogen betreden).
- De verplichting dat nertsenhouders er zoveel mogelijk voor moeten zorgen dat andere dieren (honden, katten en fretten) het bedrijf niet verlaten en niet kunnen binnenkomen.
- Testregime verzorgers van nertsen.
- Verplichte early warning (EWS).
- Verplichte serologische screening.

Juridisch kader

- Sars-CoV-2 is als besmettelijke dierziekte aangewezen uit diergezondheidsoogpunt; niet uit volksgezondheidsoogpunt. Wanneer er ook een ernstig gevaar voor de volksgezondheid bestaat, moet aanwijzing van de ziekte opnieuw plaatsvinden, dit keer in overeenstemming met de Minister van VWS.
- Alle argumentatie voor de ruiming moet dus zijn gebaseerd op diergezondheid. Volksgezondheid kan een aanvullende reden zijn, maar geen zelfstandige reden.
- De Minister van LNV is bevoegd de in de wet genoemde maatregelen tot bestrijding van een besmettelijke dierziekte te nemen indien zij dit noodzakelijk acht voor de bestrijding (in het belang van diergezondheid).
- Een van die maatregelen is het doden van zieke en verdachte dieren. Van verdenking is sprake als de minister van LNV redenen heeft om aan te nemen dat de dieren in de gelegenheid zijn geweest om te worden besmet, en de diersoort voor de betreffende besmettelijke dierziekte vatbaar is.

Recente bevindingen

- Er zijn nu veel meer gegevens bekend geworden op grond waarop de huidige beleidslijn "niet ruimen" moet worden heroverwogen.
 - De onderzoeksgegevens van locaties 1, 2 en 3.
 - De eerste resultaten van de EWS.
 - De risicobeoordeling van de deskundigen op 29 mei 2020.
- De risicobeoordeling van de deskundigen:
 - De deskundigen geven aan dat op locaties 1 en 2 de infectie waarschijnlijk binnen afzienbare tijd uitdooft.
 - De deskundigen geven aan dat het virus op de andere drie locaties waarschijnlijk langer zal blijven circuleren.
 - Het bedrijf is door de geboorte van de pups zes keer zo groot geworden als bij de initiële besmetting. Er kan mogelijk een tweede golf van infecties komen op alle besmette bedrijven. De reden daarvoor is dat over afzienbare tijd de pups geen bescherming tegen infectie meer hebben, omdat de maternale immuniteit, die ze van hun moeder hebben gekregen, met de tijd afneemt. Dan zijn deze pups dus zeer gevoelig voor een infectie en als dan nog virus aanwezig is kan er een tweede golf van infecties ontstaan.
 - Bij een tweede golf van infectie kunnen er veel meer vatbare dieren (pups) worden besmet. Dan is er mogelijk veel meer virusuitscheiding dan bij de eerste golf.
 - Een tweede golf achten de deskundigen voor locaties 1 en 2 minder waarschijnlijk dan voor locaties 3-5, omdat het moment van infectie ten opzichte van het werpen van de pups per bedrijf verschilt.
- Infecties kunnen subklinisch verlopen. De EWS geeft mogelijk onvoldoende zekerheid of alle besmettingen zullen worden gedetecteerd.
- De serologische bemonstering verhoogt de gevoeligheid van het systeem, maar biedt ook geen absolute zekerheid.
- We hebben nog geen inzicht op welke wijze de drie nieuwe bedrijven de besmetting hebben opgelopen: het kan komen door mens-nertsbesmetting (immers de medewerkers droegen geen PBM) of door tussen-bedrijfstransmissie (de landelijke maatregelen zijn pas op 25 mei ingesteld en de infectie dateert zeer waarschijnlijk van voor die tijd).

Vraagstelling

Wat is het handelingsperspectief voor de ministers van VWS en LNV?

Handelingsperspectief

Er zijn drie opties:

- 1) voortzetten van het huidige beleid
- 2) ruimen van besmette bedrijven
- 3) ruimen van alle nertsbedrijven in Nederland, ongeacht of ze besmet zijn of niet (preventief ruimen).

We gaan hier niet in op de stoppersregeling.

Het advies

Optie 2: ruimen van alle besmette locaties.

Optie 1 Huidige beleid voortzetten

Het huidige beleid is:

- De nerts op alle bedrijven laten uitzieken.
- De bedrijven (met name de pups) monitoren om te zien of er een tweede golf ontstaat.
- Alle medewerkers op besmette bedrijven PBM laten gebruiken.
- Landelijke maatregelen blijven geïmplementeerd.

Argumentatie

- Er is geen noodzaak het beleid te wijzigen:

- De kans op een tweede golf achten onderzoekers niet groot, in ieder geval niet op bedrijven 1 en 2.
- De bedrijven zitten op slot.
- De landelijke maatregelen zijn pas net ingesteld (25 mei) en zijn naar verwachting effectief. De nieuwe besmettingen zijn al gebeurd voor het instellen van de landelijke maatregelen.

Voordeel

- Consistent beleid.
- 'Dit kost LNV geen geld'.

Nadeel

- Mogelijk spreiding naar andere bedrijven, als de infectie op de drie recent gedetecteerde bedrijven niet lijkt te zijn overgebracht door mensen.
- Het kost veel geld om nieuwe besmette bedrijven te monitoren en vast te stellen wanneer besmette locaties weer kunnen worden vrijgegeven.
- Het handhaven van de maatregelen gedurende een lange periode kan leiden tot problemen op de bedrijven, zoals afvoer van de mest.
- De verwachte lange staart van de epidemie bemoeilijkt het maken van een goede exit strategie.
- Onrust bij mensen wordt niet weggenomen.

Optie 2 Ruimen besmette locaties

Alle besmette bedrijven in Nederland worden geruimd.

Argumentatie

- Er zijn nu veel meer gegevens bekend geworden op grond waarop de huidige beleidslijn "niet ruimen" wordt gewijzigd.
- De infectie kan, door de aanwas van nieuwe vatbare dieren (pups zonder maternale immuniteit), opnieuw opflakkeren: er komt meer virus vrij, omdat er zes keer zoveel vatbare dieren zijn als bij de aanvang van de besmetting en er veel meer dieren worden besmet, en het duurt veel langer voor deze tweede golf is uitgewoed.
- De kans van tussenbedrijfstransmissie neemt toe als er een tweede golf komt, ook in het licht van het langdurig volhouden van de landelijke maatregelen.
- Met de 'normale' middelen, zoals de landelijke maatregelen, vaccinatie of compartimentering, wordt besmetting tussen bedrijven zoveel mogelijk voorkomen. Echter met deze middelen wordt de infectie op het bedrijf niet gestopt, en blijft de virusbron bestaan. De enige manier om de infectie op het bedrijf en de kans verspreiding naar andere bedrijven te stoppen is het ruimen van de dieren op een besmet bedrijf.
- Er zijn nu drie nieuwe besmettingen en er kunnen nog meer uit de EWS of screening gekomen.

Voordeel

- Ruimen neemt de besmettingsbron weg en dat verkleint de kans op verdere verspreiding naar dier en mens. Dit laatste is vooral een zorg als de epidemie bij mensen voorbij is. Dat speelt vooral als de tweede golf komt, en speelt niet nu we nog in de eerste golf bij nertsen zitten en nu de epidemie bij mensen nog niet onder controle is.
- Het neemt zorgen weg bij omwonenden en anderen.
- De houders krijgen zekerheid over hoe lang ze met de sores zitten en wat hun financiële schade is.

Nadeel

- Het kost veel geld.
- Wanneer nertsenhouders bezwaar en beroep indienen tegen het besluit tot ruiming, zouden ze kunnen aanvoeren dat het besluit tot aanwijzing van Sars-CoV-2 als besmettelijke dierziekte vanwege diergezondheid niet had mogen worden genomen. Dit omdat de ziekte, anders dan bijvoorbeeld vogelgriep, MKZ en varkenspest, zich niet snel

verspreidt tussen bedrijven, terwijl dat een wettelijk vereiste is voor aanwijzing vanwege de diergezondheid. Wanneer de aanwijzing incorrect is, had het besluit tot ruiming nooit mogen worden genomen. Daar valt het nodige tegen in te brengen: juist het subklinische karakter van de besmetting was een reden om aan te nemen dat de ziekte zich wel snel verspreidt, zonder dat daar nu zicht op is. Overigens is de ervaring dat een rechter voor de overheid bij crisismaatregelen tot op zekere hoogte welwillend is (de overheid moet snel handelen).

Optie 3 Ruimen van alle nertsbedrijven

Alle bedrijven in Nederland worden geruimd.

Argumentatie

- Mogelijk zijn er subklinisch besmette bedrijven die via de EWS niet snel worden opgemerkt en ook niet uit de serologische screening komen, omdat in beide gevallen het een steekproef is en ook afhangt van het moment van infectie op een bedrijf. Een bedrijf dat wordt bemonsterd als de infectie net is binnengebracht wordt niet gedetecteerd.
 - De serologische monitoring is maar eenmalig en dus kan een bedrijf worden gemist.
 - Een bedrijf wordt mogelijk pas na langere tijd als besmet gedetecteerd via de EWS en/of serologische monitoring en dan heeft dit bedrijf mogelijk de besmetting al kunnen overbrengen op een ander bedrijf (de reden van preventief ruimen).

Voordeel

- Bedrijven hoeven niet meer te worden gescreend.
- Niemand hoeft zich meer zorgen te maken over een mogelijke tweede golf of reservoirvorming voor mens of dier.
- De houders krijgen zekerheid over hoe lang ze met de sores zitten en wat hun financiële schade is.

Nadeel

- Juridisch is dit niet houdbaar. Nertsen die niet ziek (besmet) zijn, mogen alleen worden gedood als ze verdacht zijn. Van verdenking is sprake als de minister van LNV redenen heeft om aan te nemen dat de dieren in de gelegenheid zijn geweest om te worden besmet, en de diersoort voor de betreffende besmettelijke dierziekte vatbaar is. Dit kunnen we hier niet hard maken.
- Het is een kostbare ingreep en mogelijk niet noodzakelijke ingreep.